

Македонско здружение на млади правници

Институт за човекови права

Македонско здружение на млади правници
Коалиција Сите за правично судење
Институт за човекови права

КАКО ДО ПОДОБРА ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

која ќе ги заштити граѓанските организации од арбитрарни инспекции и контроли во областа на даночното работење?

- Препораки за законски измени -

Citizens for change!

Скопје | Јули 2017

СОДРЖИНА:

Воведни напомени	3
Инспекциите и контролите на кои беа изложени граѓанските организации во 2016 и 2017 година	4
Слабостите во законската рамка кои излегоа на виделина како последица на спроведените инспекции	5
Препораки во однос на даночното законодавство	6
Закон за персоналниот данок на доход	6
Закон за даночната постапка	7
Препораки во однос на овластувањата во кривичната постапка	10
Закон за финансиската полиција	10
Закон за кривичната постапка	10
За акцијата	11

ИЗДАВАЧИ:

Македонско здружение на млади правници

www.myla.org.mk, contact@myla.org.mk

Коалиција Сите за правично судење

www.all4fairtrials.org.mk, contact@all4fairtrials.org.mk

Институт за човекови права

www.ihr.org.mk, ihr@ihr.org.mk

Забелешка:

Овој документ е овозможен со поддршка од програмата Цивика мобилитас. Цивика мобилитас е проект на Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC), кој го спроведуваат NIRAS од Данска, Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и Шведскиот институт за јавна администрација (SIPU). Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Македонското здружение на млади правници, Институтот за човекови права и Коалицијата Сите за правично судење и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Цивика мобилитас, Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) или организациите што ја спроведуваат.

Како до подобра законска регулатива која ќе ги заштити граѓанските организации од арбитрарни инспекции и контроли во областа на даночното работење?

- Препораки за законски измени -

Воведни напомени

Овој документ содржи препораки за подобрување на законите кои го уредуваат персоналниот данок на доход, надворешната (даночна) контрола и овластувањата на органите на прогон при спроведување на предистражни дејствија¹. Документот се заснова на детална правна анализа на спроведените инспекции и контроли над 21 граѓанска организација во периодот од декември 2016 до мај 2017 година. Препораките произлегуваат од идентификуваните проблеми со кои се соочија граѓанските организации, а се последица на одредени непрецизни законски одредби. Препораките се насочени пред сè кон појаснување и прецизирање на постојните законски одредби и јасно дефинирање на правата и должностите на граѓанските организации² во случаи кога се предмет на инспекции и предистражни постапки од страна на надлежните органи и особено прецизно уредување на овластувањата на овластените лица кои ги вршат контролите односно предистражните дејствија.

Документот е изработен од страна на Македонското здружение на млади правници, Коалицијата Сите за правично Судије и Институтот за човекови права во рамки на акцијата „**Правна подготвеност за инспекции во граѓански организации**“ поддржана од програмата Цивика мобилитас. Препораките имаат за цел да придонесат во подобрување на правната рамка која се однесува на граѓанските организации како и зголемување на правната сигурност за организациите на граѓанското општество на РМ.

Препораките се однесуваат како на измени на Законот за персоналниот данок на доход (прецизирање што сè се подразбира како доход кој подлежи на одданочување) така и на одредби кои директно го уредуваат начинот на водење на надворешна (даночна) контрола. Оттука, во Законот треба прецизно да се регулират обврските на граѓанските организации во однос на оданочувањето и даночните ослободувања, кој се разликува од јавниот сектор и стопанските субјекти. За крај, проектниот тим констатираше и одредени слабости во законската рамка која ја уредува работата на финансиската полиција како и на Законот за кривичната постапка.

Документот најпрвин дава фактографски преглед на спроведените инспекции, понатаму ги анализира правните предизвици кои произлегоа од инспекциите и на крај ги презентира и образложува препораките за подобрување на законската рамка.

¹ Законот за персоналниот данок на доход, Законот за даночната постапка, Законот за финансиската полиција и Законот за кривичната постапка.

² Здруженија и фондации регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации.

Инспекциите и контролите на кои беа изложени граѓанските организации во 2016 и 2017 година

Во периодот од декември 2016 па сè до мај 2017 година, 21 граѓанска организација беа предмет на интензивна надворешна контрола од страна на Управата за јавни приходи³ (УЈП). Паралелно, во истите организации беа вршени прегледи и беа прибирани податоци и документи во рамки на предистражни дејствија спроведувани од Финансиската полиција, а по налог од Јавен обвинител. Предмет на контролата и прибирањето на податоци, иако непрецизно одреден, беше целокупното финансиско работење на овие организации од 2012 година до денес.

Контролите беа насочени кон организации кои работат на заштита на човековите права и демократизација на македонското општество и во повеќе наврати јавно истапија против политиките на тогашните владеачки политички партии. Уште при самото започнување на контролите од страна на засегнатите организации беше истакнато дека не се работи за редовни и законски контроли над кои како граѓански организации се обврзани, туку за насочен притисок кон нив⁴. Во прилог на ова говори и фактот што контролите коинцидираа со паралелни јавни изјави од страна на водечки политичари дека ќе се пристапи кон процес на „десоросоизација“ на општеството и воспоставување на нов „автентичен“ граѓански сектор⁵ како и координиран медиумски атак⁶ и атмосфера на притисоци кон организациите и кон поединечни активисти⁷.

Спроведените контроли од страна на Управата за јавни приходи се извршувале преку непосреден увид во финансиската документација од страна на даночните инспектори во просториите на граѓанските организации. Увидот се вршел секојдневно, во текот на целото работно време, во период од неколку месеци. Паралелно, од граѓанските организации се барале и фотокопии од документацијата за период од пет години што имајќи ја во предвид обемноста на оваа документација претставувало значителен трошок за граѓанските организации. Покрај увид во финансиската документација се вршел увид и во програмските документи (наративни извештаи, публикации, истражувања) иако овие документи не се непосредно однесуваат на т.н „факти битни за оданочување“ кои треба да се предмет на контрола. Кај дел од организациите вработените лица биле испитувани за програмските активности, а не само за она што согласно типот на контрола би требало да биде релевантно за даночното и финансиското работење.

Прибирањето податоци од страна на Финансиската полиција и Агенцијата за финансиско разузнавање, а по налог од Јавниот обвинител во исто време со контролите од УЈП се спроведувало над истите граѓански организации за потребите на предистражна постапка. Граѓанските организации и нивните законски застапници не биле известени во кое својство се бараат од нив податоците и документите. Овој процес се спроведувал паралелно со надворешните контроли од страна на УЈП па честопати се случувало во исто време да бидат присутни и даночните инспектори како и инспекторите од Финансиската полиција.

³ <https://advox.globalvoices.org/2017/02/26/macedonias-ruling-party-is-draining-civil-society-groups-time-and-money/>

⁴ <https://www.state.gov/documents/organization/265658.pdf>

⁵ <https://monitor.civicos.org/newsfeed/2017/01/31/Macedonia-Soros-funded-civil-society/>

⁶ <https://stopsoros.mk/>

⁷ <http://www.mcms.org.mk/images/docs/2017/izveshtaj-za-ovozmozhuвачkata-okolina-za-razvoj-na-gragjanskoto-opshtest-vo-vo-makedonija-2016.pdf> P. 11

До завршувањето на овој документ единствено за една организација е објавена јавна информација дека ѝ е изречена глоба за сторен даночен прекршок, пропуштање да се пресмета и уплати персонален данок на доход за донирана хуманитарна помош (училишен прибор). Кај останатите организации контролите и инспекциите се финализирани меѓутоа сеуште нема информации за нивно санкционирање.

На 30 мај 2017, претставник на Антикорупциската комисија на РМ јавно изјави дека Комисијата ги иницирала контролите и побарала постапување од страна на Управата за јавни приходи и Јавното обвинителство⁸.

Слабостите во законската рамка кои излегоа на виделина како последица на спроведените инспекции

Спроведените контроли и особено начинот на кој што се реализираа отворија неколку прашања кои се однесуваат на квалитетот на законската рамка која се однесува на даночните обврски на граѓанските организации. Нејасните дефиниции, внатрешните контрадикторности, недоволно прецизното разграничување на одданочувањето на профитните од непрофитните организации и особено невоедначеното постапување на одделни даночни инспектори значително влијаеа на загрозување на правната сигурност на граѓанските организации. Слабостите на законската рамка кои особено беа воочливи се однесуваа на следново:

Нејасна и непрецизна уреденост што сè претставува непаричен приход (приход во натура) кој како таков подлежи на одданочување и особено дали хотелското сместување и превозните услуги кои граѓанските организации ги обезбедуваат за потребите од спроведување на сопствените програмски цели претставуваат примање во натура.

Непостоење на рок во кој треба да се заврши надворешната даночна контрола.

Отсуство на јасна дефиниција кои се правните и фактичките односи што се сметаат за меродавни за одданочување па согласно тоа и предмет на надворешна контрола.

Финансиската полиција има овластувања кои ги надминуваат овластувањата утврдени со Законот за кривичната постапка.

Непрецизно уреден опфат на овластувањата кои ги има јавниот обвинител во рамки на предистражната постапка во однос на видот, обемот, условите како и субјектите од кои може да прибира податоци и документи.

⁸ <http://sdk.mk/index.php/makedonija/antikoruptionskata-komisija-prva-ja-pochnala-desorosozatsijata-shto-ja-naracha-gruevski-pobarala-kontrola-za-21-nevladina-organizatsija/>

Препораки во однос на даночното законодавство

Закон за персоналниот данок на доход

Ослободување на непрофитните организации од обврската за пресметка и уплата на персонален данок на доход за трошоците за хотелско сместување, патните трошоци како и трошоците за исхрана за учесниците (кои не се вработени кај организаторот) за потребите од организирање на настани (обуки, семинари, конференции, работилници и слично) кога се исполнети следниве услови:

- (1) Настанот да е во функција на остварување на статутарните и програмските цели на организацијата,**
- (2) Трошоците да се покриени со директна банкарска исплата од организацијата кон трговските друштва обезбедувачи на хотелски односно превознички услуги врз основа на издадена фактура и**
- (3) Настанот да е соодветно документиран.**

Една од суштинските активности кои ги спроведуваат граѓанските организации заради остварување на своите програмски цели е организирање на повеќе различни видови на настани. Настаните можат да имаат различна форма и намена. Може да се работи за обуки каде одредена целна група се обучува за одредена тема, конференции каде се отвора дебата по одредено прашање од јавно значење или работилници каде се изработува некој документ (пр. стратегија). При спроведувањето на овие настани граѓанските организации имаат трошоци кои што најчесто се однесуваат на хотелското сместување, наем на простор каде се одржува настанот како и освежување и храна за учесниците. Имајќи во предвид дека активноста на граѓанските организации е насочена кон заедницата и кон своите конституенти како учесници на настаните во најголем дел се јавуваат лица кои не се вработени во организацијата.

Постојното законско решение од Законот за персонален данок на доход (ЗПДД) иако на недоволно јасен и прецизен начин воспоставува обврска за граѓанските организации да пресметаат и уплатат персонален данок на доход за ваквите трошоци независно што никаков финансиски (паричен) трансфер не настанува меѓу организацијата и учесникот. Со примена на можноста дадена во чл. 9 од ЗПДД да се одданоци прилив во „натура“, даночните инспектори самото хотелско сместување и превоз ги сметаат за одреден прилив кој што лицето го примило во натура и на кој организацијата како исплатувач е должна да пресмета и уплати данок, а ангажираното лице има обврска овие приливи да ги пријави во годишната даночна пријава.

Ваквото законско решение покрај тоа што е неповолно за граѓанските организации е и неспоиво со самата природа на персоналниот данок на доход. За да постои обврска за плаќање на овој тип данок потребно е да постои одреден приход во пари, натура или друг вид. Учесниците на овие настани не добиваат никаков приход. Понатаму, со ова решение се јавува и двојно одданочување за идентична услуга, најнапред организацијата е должна да плати ДДВ на услугата (ако проектот не е ослободен од ДДВ), за потоа да треба да исплати и персонален данок на доход на истиот трошок. Спроведувањето на настаните

од друга страна пак е нужно за остварување на програмските цели на организацијата кои во најголем дел од случаите се од директна корист за маргинализираните групи како и за севкупна демократизација на општеството.

Јасно дефинирање и прецизирање што сè претставува приход остварен во натура или во некој друг вид кој што подлежи на оданочување.

Според Законот за персонален данок на доход на оданочување подлежат сите приходи наведени во членот 3 став 1 што се остварени во пари, хартии од вредност, натура или друг вид. Приходите во паричен облик се неспорни. Приходите кои се остваруваат во хартии од вредност се дефинирани во чл. 14-а ст. 2 како приходи кои наместо во пари се даваат во вид на бонови, парични потврди и акции. Во истиот член се наведени и приходите кои се остваруваат во стоки односно во предмети од материјална природа. За разлика од претходните помалку или повеќе јасно дефинирани облици во кои може да се остварат приходите кои подлежат на оданочување, ЗПД во истиот став ги наведува и примањата во некој друг облик кој има парична вредност. Со отсуството на јасна и недвосмислена дефиниција се создава простор за произволно толкување што значително може да влијае на правната сигурност како на граѓанските организации така и на корисниците на услугите на граѓанските организации.

Закон за даночната постапка

Определување на рок во кој мора да се заврши надворешната (даночната) контрола во зависност од обемот на контролата и големината на субјектот на надзор

Законот за даночната постапка во одредбите кои го уредуваат начинот на спроведување на надворешната контрола не предвидува рок во кој контролата треба да се спроведе. Наместо тоа, ЗДП во членот 95 став 3 предвидува дека „траењето на надворешната контрола треба да се ограничи на потребното време“ без воопшто да даде попрецизни критериуми што претставува поимот „потребно време“. Ваквата формулација остава простор за широко толкување кое не може да спречи злоупотреби и спроведување на особено долги контроли над граѓанските организации. Долгото траење на контролите значително го отежнува функционирањето на организациите во периодот додека трае контролата и го исцрпува речиси целосното работно време на клучните лица.

Временското ограничување на контролата нема да претставува преседан во македонското законодавство. Така, истражната постапка во кривичните предмети мора да се заврши во рок од 6 месеци со можност за продолжување во посложени предмети за уште 6 месеци и само по исклучок за уште 3 месеци (чл. 201 ст. 2 од Законот за кривичната постапка). Прекршочната постапка мора да се заврши во рок од 2 месеци од денот на поднесувањето на барањето за поведување на прекршочна постапка за прекршоци во кои е пропишана глоба во износ до 15.000 евра односно во рок од 3 месеци за прекршоци за кои е пропишана глоба во износ над 15.000 денари (чл. 65 ст. 6 и ст. 7 од Законот за прекршоците). Дополнително, Законот за инспекциски надзор воспоставува обврска за инспекторите да постапуваат со внимание да не се попречи ефикасното функционирање на субјектот на надзорот (чл. 10 ст. 1 од Законот за инспекциски надзор).

Законско дефинирање на фактичките и правите односи кои се сметаат за меродавни за основите за оданочување (Чл. 95 ст. 1 од ЗДП)

Инспекторот мора да ги испита фактичките и правните односи кои се меродавни за основите за оданочување (утврдување на даночната обврска и одмерување на даноците). Видот и опфатот на конкретното истражување го определува Одделението за надворешна контрола според сопствено мислење што е соодветно на она што го бара обврската. Опфатот на овие обврски се определува според околностите на секој поединечен случај (Чл. 96 од Законот за даночната постапка). Ваквата законска определеност воопшто не појаснува и не прецизира што е предметот на контролата. Дополнително, остава значително дискреционо овластување кај даночните инспектори во поединечен случај да го одредат предметот на истражувањето. Во недостаток на дефинирање на поимот „факти битни за оданочување“ може да се случи инспекторот да бара информации за работата на граѓанската организација кои воопшто не се битни за оданочување, а може да претставува кршење на правото на заштита на личните податоци на учесниците на определен настан. Јасна дефиниција на фактите кои се битни за оданочување (пр. Број на ангажирани лица, висина на плата односно хонорар итн.) значително ќе влијае на ефикасноста и на забрзување на траењето на даночната контрола како и на правната сигурност на субјектите над кои се спроведува надзорот.

Донесување на подзаконски акт со кои на јасен и недвосмислен начин ќе се уреди задолжителната содржина и начинот на водење на деловните книги и евиденции од членот 45 став 2 од Законот за даночна постапка

Граѓанските организации како обврзници за уплата на персоналниот данок на доход се должни да водат деловни книги и евиденции заради оданочување, доколку тие се регулирани со посебните даночни закони. Како деловни книги и евиденции се подразбираат: 1. сметководствени документи, записи и пописи, годишна сметка и финансиски извештаи, белешки за применети сметководствени политики и други документи во врска со организацијата; 2. деловни писма и кореспонденции; 3. сметки за книжење, и/или, 4. други документи, доколку истите имаат значење за оданочување (Чл. 45 од Законот за даночната постапка).

Ваквите документи, иако се чести и познати меѓу трговските друштва, кога се работи за непрофитните организации особено за оние кои немаат постојана структура се непознати и сложени. Отсуствува јасно дефинирање на нивната структура, содржина, начин на водење, начин на чување и архивирање. Ова може да се направи со подзаконски акт (упатство) кое ќе содржи правила за водење и чување на деловните книги и евиденции за непрофитните организации.

Да се воспостави максимален износ на трошоците на кои се изложуваат граѓанските организации во случај на надворешна контрола

Законот за даночната постапка предвидува дека трошоците кои настанале со давање на податоци, а на кои биле обврзани субјектите на даночната контрола се на товар на лицата должни да дадат податоци (Чл. 72 од ЗПД). Во практиката кога се работи за граѓанските организации најчест трошок кој се јавува е трошокот за фотокопирање и

превод на документацијата која заради природата на работа со странски донатори е во најголемиот дел од случаите на англиски јазик. Ваквите трошоци не се предвидени во проектите, поради што претставуваат дополнителен трошок кој не може да се покрие со предвидените расходи.

Враќање на правото на жалба против даночните управни акти (првостепените решенија) на Управата за јавни приходи

Со измените на Законот за даночна постапка од 2015 година (Сл. Весник на РМ 154/2015) се исклучи можноста да се поднесе жалба против даночните управни акти, а како правен лек се предвиде директно поведување на управен спор. Ваквото решение на директно упатување на лица кои сметаат дека нивните права се повредени со поединечни акти на државните органи на судска заштита е дел од општо прифатената практика на исклучување на правото на жалба во повеќе постапки во кои управните органи носат решенија. Основниот текст на Законот за даночна постапка предвидуваше право на приговор против даночниот управен акт, па право жалба против решението со кое е одлучено по приговорот, па дури потоа право на поведување на управниот спор (Сл. Весник на РМ 13/2006).

Ваквото решение и покрај тоа што е во рамките на Уставот во практиката воопшто не овозможува навремена и соодветна оценка на законитоста на даночниот управен акт како во поглед на толкувањето на одредени недоволно прецизни одредби од даночното законодавство, така и за постапувањето на даночните инспектори и одговорните лица во Управата за јавни приходи. Во постапката по жалба одлучува управен орган кој по правило располага со стручни лица во областа предмет на одлучување наместо строго правната стручност на судиите. Понатаму, рокот за одлучување по жалба е 60 дена (чл. 112 ст. 1 од ЗОУП), додека таков рок не постои за одлучување на управен спор во Законот за управни спорови. Во практиката Управниот суд неретко се случува да постапува и повеќе од една година што во прашања како што се даночните претставува значително задоцнување. Дополнително, жалбената постапка предидувва поблаги критериуми за мериторно одлучување од страна на второстепениот орган во споредба со судот. За волја на вистината и судот може да одлучи за суштинаната на управниот спор меѓутоа тоа речиси и да не го прави.

Воспоставување на процедурални гаранции за санкционирање на повредата на обврската за чување на даночна тајна од страна на вработени лица во Управата за јавни приходи

Законот за даночната постапка предвидуваше јасна должност на службените лица да ги чуваат како даночна тајна сите информации и податоци до кои дошле во даночна, прекршочна или судска постапка (чл. 9 од ЗПД). Од друга страна, Законот не уредува постапка во која лице кое смета дека на негова штета е повредена оваа обврска ќе може да побара одговорност од службеното лице или од Управата ниту пак предвидува прекршочни одредби со кои ќе се санкционира ваквото постапување. Во 2016 година во два наврати, јавно беа објавувани податоците за бруто и нето приходите на вработени во граѓански организации како и граѓански активисти на начинот на кои беа презентирани укажуваше дека се дел од годишните даночни пријави на физичките лица или дел од годишните извештаи на исплатувачите на приходи (граѓанските организации) кои претставуваат даночна тајна.

Препораки во однос на овластувањата во кривичната постапка

Закон за финансиската полиција

Усогласување на Законот за финансиската полиција со Законот за кривичната постапка во однос на овластувањето на Финансиската полиција да врши примена на „прикриени извори на податоци“

Во Законот за финансиска полиција во член 13, став 1, точка 14 е наведено дека при вршење на работите од своја надлежност Финансиската полиција има овластување да врши примена на посебни истражни мерки и **прикриени извори на податоци** согласно со Законот за кривичната постапка. Иако Законот за финансиска полиција во овој дел се повикува на Законот за кривична постапка, **прикриените извори на податоци не се воопшто спомнати во ЗКП**, не се дефинирани со ниту еден закон, ниту пак се предвидени случаите кога истите се користат, како ни постапката за нивна примена. Оваа точка е избришана од Законот за полиција со измените и дополнувањата од Сл. Весник на Р. Македонија, бр.145 од 19.11.2012 година, но примената на прикриени извори на податоци останува предвидена во овластувањата со Законот за финансиска полиција. Тоа значи дека не само што оваа точка од членот дава преголеми и нејасни овластувања на Финансиската полиција, истата точка на Финансиската полиција и дава поголеми овластувања отколку на полицијата (МВР) или на кој било друг истражен орган. Токму поради тоа се наметнува заклучокот дека одредбата која ја овластува Финансиската полиција да користи прикриени извори на податоци во Законот за финансиска полиција треба да биде избришана.

Закон за кривичната постапка

Детално уредување на членот 287 и јасно предвидување на случаите во кои Јавниот обвинител може да бара податоци, како и да се дефинираат лицата од кои може, или од кои не може да се бараат овие податоци, но и да се воведат судска заштита од произволноста на работењето на Јавниот обвинител со можност за жалба до судија на претходна постапка

Законот за кривична постапка во членот 287 ст. 1 пропишува дека: „По барање од јавниот обвинител, државните органи, органите на единиците на локалната самоуправа, организации, правни и физички лица што вршат јавни овластувања или други правни лица ќе му ги достават податоците кои од нив ги барал“. Со вака поставеното овластување јавниот обвинител од овие субјекти може да бара контрола во работењето на правно и физичко лице и привремено одземање до донесување на правосилна пресуда на пари, хартии од вредност, предмети и документи кои можат да послужат како доказ, да бара вршење на даночна контрола и да му бидат доставени податоци кои можат да послужат како доказ за сторено кривично дело или имот стекнат со извршување на кривично дело, извршување на инспекциска контрола и да бара известувања за податоци кои се во врска со необични и сомнителни парични трансакции. Доколку овие субјектите не постапат согласно барањето јавниот обвинител може да му предложи на судот да изрекување на парична казна.

Ваквата нејасна формулација дава преголеми овластувања на јавниот обвинител и остава простор за различни толкувања во врска со тоа во кои случаи и од кои лица јавниот обвинител може да бара вакви податоци. Бидејќи со овој член е предвидено јавниот обвинител да може да бара податоци и од други правни лица, без притоа да има предвидено од кои лица и во кои ситуации, ниту пак кои податоци, како ни исклучоци, остава простор јавниот обвинител да може да **присили** осомничено правно лице да соработува самото против себе под закана со парична казна од 2500 до 5000 евра доколку истото не ги достави до јавниот обвинител документите кои обвинителот може да ги прибере на неколку други начини предвидени со Законот за кривичната постапка.

Следствено на тоа овој член од Законот остава можност јавниот обвинител да го заобиколи членот 194 (ст.2) од Законот за кривичната постапка според кој: „Наредбата за привремено одземање на предмети ја издава судот по предлог на правосудната полиција или јавниот обвинител“, што исто така е предвидено и во членот 20 од Законот за финансиска полиција, и на тој начин, под закана со парична казна да издејствува правното лице да му ги предаде сите оние предмети и документи, **без притоа да мора да обезбеди судска наредба за одземање на предмети кои ќе се користат како докази во кривичната постапка**. Членот 287 од Законот за кривичната постапка е дотолку повеќе проблематичен поради фактот што не предвидува никаков механизам за заштита на лицата од кои обвинителот ги бара ваквите податоци, па така останува можноста за злоупотреба на овие овластувања од страна на јавниот обвинител кој според истите тие овластувања има фактичка можност незаконски да го блокира работењето на правните лица.

Во однос на вака прибавените докази од страна на јавниот обвинител се има и изјаснето Европскиот Суд за човекови права преку повеќе донесени пресуди. Така, во случаите *Funke v. France* од 1993⁹ година и *Saunders v. United Kingdom* од 1996¹⁰ година, судот во Стразбур наоѓа дека ваквото присилување осомничениот да биде приморан да обезбеди докази против самиот себе кои би го инкриминирале, претставува кршење на членот 6 од Европската Конвенција за Човекови Права, односно на правото на фер и правично судење, како и кршење на неколку процесни права и со тоа го воведува и правото за уживање на привилегија против инкриминација на самиот себе.

ЗА АКЦИЈАТА:

Акцијата „**Правна подготвеност за инспекции во граѓански организации**“ имаше за цел да одговори на потребите од граѓанските организации засегнати од инспекции и контроли преку утврдување на проблемите и предизвиците со кои се соочуваат во рамки на инспекциите и контролите, нивна правна анализа, обезбедување на правна поддршка, изработка на водич за организациите во случај на инспекции. Во рамки на досегашните активности акцијата вклучуваше:

1. **Организирање на фокус групи со засегнатите организации,**
2. **Анализа на постојната правна рамка,**
3. **Изработка на водич за организациите во случај на надворешна (даночна) контрола, надзор од инспекција на трудот и вршење на предистражни и истражни дејствија,**
4. **Обезбедување на правна поддршка на засегнатите организации и**
5. **Изработка на препораки за подобрување на законската рамка која ги уредува инспекциите и контролите над граѓанските организации.**

⁹ 256 Eur. Ct. H.R. (ser. A) (1993)

¹⁰ 1996-VI Eur. Ct. H.R. 2044

ЗА ТИМОТ

Акцијата вклучувајќи го и овој документ беше спроведена од страна на проектен тим кој го сочинуваа:

Македонско здружение на млади правници:

Гоце Коцевски, Софија Бојковска, Диме Ѓорчевски.

Коалиција Сите за правично судење:

Елена Наковска, Натали Петровска, Дарко Аврамовски.

Институт за човекови права:

Мирослав Драганов, Вања Михајлова, Вера Коцо.

Citizens for change!